

SOPIMUSTULKINTA

Teoria, vaiheet, menettely

Vesa Annola

TALENTUM ■ Helsinki 2016

1. painos

Copyright © 2016 Talentum Media Oy ja tekijä
Yhteistyössä Lakimiesliiton Kustannus

Kansi: Lauri Karmila
Taitto: Marja-Leena Saari

ISBN 978-952-14-2605-6
ISBN 978-952-14-2606-3 (verkkokirja)
ISBN 978-952-14-2607-0 (sähkökirja)

BALTO print
Liettua 2015

Palaute kirjasta: www.talentumshop.fi

Sisällys

ESIPUHE	V
1 TEOKSEN KAARI	1
1.1 Teoksen lähtökohdista ja tavoitteesta	1
1.2 Teoksen rakenteellinen muodostaminen	4
1.3 Toteutustavan suhde aiempaan tutkimukseen	6
1.4 Teoksen idea: esimerkkinä ratkaisu KKO 2001:34	7
2 TULKINNAN KOKONAISUUS	15
2.1 Mitä tulkinta on?	15
2.2 Tulkinnan vaiheistaminen	18
2.2.1 Tulkintakohteen yksilöinti	18
2.2.2 Tulkintamateriaalin määrittäminen	21
2.2.3 Tulkintaoperaatio	24
2.2.4 Tulos: Tulkinnan kolmivaiheisuus	32
2.3 Tulkinnan asemointi muihin sopimusoperaatioihin ...	33
2.3.1 Tulkinnan suhde täydentämiseen ja oikeusvaikutuksiin	33
2.3.2 Tulkinnan suhde sitovuuden tulkintaan	37
2.3.2.1 Sitovuuden tulkinnan lähtökohdat ...	37
2.3.2.2 Sopimuksen sitovuuden presumptiot .	41
2.3.2.3 Sitovuutta koskevat erillislausekkeet .	44
2.3.2.4 Sitovuuden kokonaistarkastelu	48
2.4 Ulkomaisten tulkintaoppien hyödyntäminen	51

3	TULKINTAVÄLINEIDEN MÄÄRITTÄMINEN	57
3.1	Tulkintavälineet	57
3.2	Tulkinnan tavoite	59
3.2.1	Osapuolten yhteinen tarkoitus	59
3.2.2	Osapuolen yksipuolinen tarkoitus	64
3.2.3	Muu tavoite kuin osapuolten tarkoitus	66
3.2.4	Tulkinnan tavoite osana tulkintaprosessia	67
3.3	Tulkintamenetelmät	70
3.3.1	Tulkintamenetelmistä ja niiden suhteista	70
3.3.2	Intersubjektiivinen menetelmä	77
3.3.3	Objektiivinen tulkintamenetelmä	79
3.3.4	Subjektiivinen tulkintamenetelmä	81
3.3.5	Neutraalista painotettuun tulkintaan	85
3.3.6	Tulkintamenetelmien asema tulkinta- prosessissa	88
3.4	Tulkintanormit	93
3.4.1	Normien asema tulkinnassa	93
3.4.2	Lainsäädäntönormit tulkinnassa	95
3.4.3	Sopimuksen tulkintaperiaatteista	97
3.4.4	Tulkinnan ohjaaminen sopimuksella	99
3.4.4.1	Ohjaamisen mahdollisuudet	99
3.4.4.2	Tulkintamateriaalin valikoitumisen ohjaus	100
3.4.4.3	Tulkintamateriaalin hierarkian ohjaus	102
3.4.4.4	Tulkinnan sisällöllinen ohjaus	103
3.5	Tulkintaympäristö	104
3.5.1	Tulkintaympäristön merkitys tulkinta- prosessissa	104
3.5.2	Tulkintaympäristön rooli tulkintaprosessin eri vaiheissa	106
3.5.3	Tulkintaympäristön määrittäminen	109
3.5.4	Kansainvälisten liittymien vaikutus tulkintaympäristöön	113
3.6	Tulkintavälineet tulkintaprosessin osana	116

4	TULKINTAMATERIAALIN MÄÄRITTÄMINEN	121
4.1	Tulkintamateriaalin asema tulkinnassa	121
4.2	Tulkintamateriaalin systematisointitavoite	122
4.2.1	Tulkintamateriaalin ryhmät ja ryhmittelyn peruste	122
4.2.2	Tulkintamateriaalin ryhmittelyn merkitys	124
4.2.3	Tulkintamateriaalin ryhmittelyn toteuttaminen	128
4.3	Osapuoliaineiston ryhmittely	134
4.3.1	Osapuoliaineiston asema tulkinnassa	134
4.3.2	Sopimusasiakirjat tulkintamateriaalina	135
4.3.3	Sopimusneuvottelut tulkintamateriaalina	137
4.3.4	Osapuolten käytäntö tulkintamateriaalina	140
4.3.5	Sopimuksen täyttämistoimet tulkintamateriaalina	141
4.4	Toimintaympäristöaineiston ryhmittely	144
4.4.1	Toimintaympäristöaineiston asema tulkinnassa	144
4.4.2	Vakioehdot tulkintamateriaalina	146
4.4.3	Toimintaympäristön käytäntö tulkintamateriaalina	147
4.4.4	Toimintaympäristön normistot tulkintamateriaalina	150
4.5	Tulkintamateriaaliryhmien sisältö	152
4.5.1	Tulkintamateriaaliryhmien asema	152
4.5.2	Sopimusmateriaali tulkintamateriaaliryhmänä	153
4.5.3	Kontekstimateriaali tulkintamateriaaliryhmänä	157
4.5.3.1	Kontekstimateriaalin osat	157
4.5.3.2	Objektiivinen kontekstimateriaali	159
4.5.3.3	Subjektiivinen kontekstimateriaali	160
4.5.4	Riskinjakomateriaali tulkintamateriaaliryhmänä	163
4.6	Tulkintamateriaalista tulkintaoperaatioon	164

5	TEKSTITULKINTA	167
5.1	Tekstitulkinnan asema	167
5.1.1	Tekstitulkinnan lähtökohdat	167
5.1.2	Tekstitulkinnan vaiheet ja eteneminen.	172
5.2	Tekstin ehtotulkinta	174
5.2.1	Ehtotulkinta osana tekstitulkintaa	174
5.2.2	Tulkinnan yleisisältö	177
5.2.3	Tulkinnan erityisisältö	181
5.2.4	Ehtotulkinnasta kohti systemaattista tulkintaa	184
5.3	Systemaattinen tekstitulkinta	186
5.3.1	Systemaattisen tekstitulkinnan asema	186
5.3.2	Sopimuksen johdonmukaisuus lähtökohtana. 189	
5.3.2.1	Johdonmukaisuusolettama ja sen vahvuus	189
5.3.2.2	Sopimuksen päämäärästä	192
5.3.2.3	Otsikon merkityksestä	193
5.3.2.4	Ilmaisujen johdonmukaisesta tulkinnasta	196
5.3.2.5	Sopimuksen rakenne ja ehtojen sijoittelu	197
5.3.2.6	Pääsäännön ja poikkeuksen tulkinta	199
5.3.2.7	Ehdon ja sitä koskevien esimerkkien suhde	201
5.3.3	Ehtojen ristiriidan tunnistaminen ja ratkaiseminen	207
5.3.3.1	Yleistä	207
5.3.3.2	Ehtojen hierarkkisuus	208
5.3.3.3	Ehtojen yksilöllisyys	209
5.3.3.4	Ehtojen synty aika	210
5.4	Tekstitulkinta ja presumptio	212

6	KONTEKSTITULKINTA	215
6.1	Kontekstitulkinnan asema	215
6.1.1	Kontekstitulkinnan eteneminen	215
6.1.2	Kontekstitulkinnan osien määrittäminen	217
6.1.3	Kontekstin merkityksestä	218
6.2	Objektiivinen kontekstitulkinta	223
6.2.1	Objektiivinen konteksti osana kontekstitulkintaa	223
6.2.2	Sopimustyyppi tulkinnan apuna	225
6.2.3	Toimintaympäristön käytäntö kontekstitulkinnassa	227
6.2.4	Toimintaympäristön normistot kontekstitulkinnassa	233
6.3	Subjektiivinen kontekstitulkinta	237
6.3.1	Subjektiivinen konteksti osana kontekstitulkintaa	237
6.3.2	Sopimusneuvottelut kontekstitulkinnassa	240
6.3.3	Sopijapuolten käytäntö kontekstitulkinnassa	243
6.3.4	Sopimuksen täyttämistoimet kontekstitulkinnassa	245
6.4	Tahtotulkinnan tuloksen muodostaminen	246
6.4.1	Tahtotulkinnan tulos tulkintaoperaation osana	246
6.4.2	Tahtotulkinnan lopullisuus	250
6.4.3	Tahtotulkinnasta kohti riskinjakotulkintaa	253

7	RISKINJAKOTULKINTA	257
7.1	Riskinjakotulkinnan asema	257
7.1.1	Riskinjakotulkinnan toissijaisuus	257
7.1.2	Riskinjakoperiaatteiden ulottuvuus	258
7.1.3	Riskinjakotulkinnan systematisointi.	261
7.1.3.1	Riskinjakoperiaatteiden systematisointitarve	261
7.1.3.2	Riskinjakoperiaatteiden luokittelu . .	264
7.1.3.3	Riskinjakoperiaatteiden vaiheistaminen	266
7.2	Epäselvyyssääntö ensisijaisena riskinjakoperiaatteena	271
7.3	Muodolliset riskinjakoperiaatteet	276
7.3.1	Muodollisten riskinjakoperiaatteiden edellytykset	276
7.3.2	Minimisääntö	277
7.3.3	Suppea tulkinta	279
7.4	Materiaaliset riskinjakoperiaatteet	281
7.4.1	Materiaalisten riskinjakoperiaatteiden edellytykset	281
7.4.2	Kohtuussääntö.	282
7.4.3	Tavallisuussääntö.	283
7.4.4	Normatiivisuussääntö	286
7.5	Pätevyyssääntö sitovuuden ratkaisijana	288
7.6	Riskinjakotulkinta operaationa	290
8	TULKINTAMALLIN ASEMOINTIA JA ARVIOINTIA	295
8.1	Tulkintamallin keskeiset piirteet	295
8.2	Tulkintamalli ja sopimusajattelun muutos	297
8.3	Tulkintamallin keskeiset rakenteelliset ratkaisut	300
	LÄHTEET	303
	OIKEUSTAPAUSHAKEMISTO	311